

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Jus Canonicvm R.P. Pavli Laymanni, Soc: Jesu Theologi, Et
Olim In Alma Et Episcopali Academia Dilingana SS.
Canonum Ordinarii Professoris**

Laymann, Paul

Dilingæ, 1666

Capitulvm I. Sicut Romana.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62559](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62559)

tractatur etiam de priuilegijs, & rescriptis beneficialibus. Videri etiam potest Rebuff. in praxi benef. p. 1. tit. de differ. inter rescripta gratiæ, & iustitiæ, & in tract. de rescript. & literis regijs in præfat. n. 11. & seqq. Petr. Greg. Tholosanus lib. 1. de rescript. cap. 2. diu. 1.

CAPITVLVM I.

Sicut Romana.

PARAPHRASIS.

Titio à Sede Apostolica generaliter concessa fuit licentia appellandi: postea verò Pontifex causam, quæ inter Titium & Caium erat, Iudicibus delegatis, sublato appellationis remedio, commisit; sed Titius postea à sententia Iudicum appellauit. Hoc casu respondit Alexander III. appellationem illius admittendam non esse: quia speciale rescriptum de non admittenda appellatione in certa causâ derogat generali rescripto, seu priuilegio appellandi à Iudicibus.

SUMMARIVM.

1. Potest Papa, & quilibet supremus Princeps (solus tamen) iudici delegare causam, sublato appellationis remedio.
2. Potest etiam Princeps alicui per priuilegium concedere, ut ei liberè appellare liceat.
3. Priuilegium, si fieri potest (vbi potest in predicto priuilegio) ita explicandum est, ut aliquid ultra ius commune tribuat.
4. Mandatum speciale derogat generali.
5. Et si mandatum sit lex generalis, et derogat lex specialis, siue hac sequatur, siue præcedat.
6. Legi generali non derogat rescriptum iustitiæ ei contrarium.
7. Derogatur ei per priuilegium strictè acceptum, quod est contra ius seu com-

- munem legem; quod est præter vel ultra ius, priuilegium est latè acceptum.
8. Priuilegium (latè acceptum) generale derogatur & limitatur per speciale rescriptum, seu alias concessum priuilegium.
  9. Rescripto generali, siue iustitiæ sit, siue gratiæ, aut beneficiale, derogatur per alterum speciale; quod tamen cum limitatione intelligendum.
  10. Non valet Rescriptum à Pontifice, nec executioni mandari debet, per quod illegitimo confertur Canonatus Ecclesie; in qua statutum viger, ut nemo illegitimus Canonicus instituatur, nisi huius specialis mentio fiat, aut rescripto inserta sit clausula derogatoria.

NOTANDVM I. Rom. Pontifex, tanquam supremus Iudex in rebus ecclesiasticis, potest Iudici causam delegare, sublato appellationis remedio. Sed id præter Principem seu supremum iudicem, nemini alteri concessum esse, constat ex c. super quæstionum 27. iun. Gl. ver. prouocationis, de off. delegati, l. 1. §. Interdum, ff. A quibus appellare non licet, & videri potest Gl. in c. vlt. ver. figura, de hæret. in 6. quod inferior Princeps, etiam Legatus, non possit concessa alicui iuris remedia auferre.

NOTANDVM II. Princeps alicui per priuilegium concedere potest, ut liberè ei appellare liceat: Ita apertè colligitur ex textu cit. Sed est difficultas, quam hinc mouet Gl. ver. vt liberè. Priuilegia enim ita concedi debent, ut quippiam operentur, idèque aliquid tribuant, quod iure communi concessum non est, uti constat ex l. 1. C. de thesauris lib. 10. & c. in his 30. de priuilegijs vbi id tradit Gl. communiter recepta ver. ex indulgentia. Atqui communi iure omnibus remedium appellationis concessum est; maximè in causis ecclesiasticis ad Rom. Pontificem c. de appellationibus 11. c. super eo 12. de appellat. Ergo inutile fuit priuilegium seu indultum à Sede Apostolica Titio datum, ut liberè appellare liceat.

Duplex.

Duplex est responsio, quæ vtraque vera esse potest: Prima quam indicat Gl. cit. & probat Innoc. hîc, ver. Vel dic melius; Nihil de nouo per hoc priuilegium concessum fuisse; sed communiter competentem appellandi facultatem speciali prouisione corroboratum; quia id interdum, v. g. ob aduersariorum potentiam, expedit; siquidem specialis cautio plus timetur, quàm generalis, c. quamquam 6. d. 23. vbi id, allegato isto c. annotauit Gl. ver. plus, quod aliquis iure communi, & dato priuilegio tueri se potest. Et secundam hunc intellectum facîle defenditur ratio responsi Pontificij, quæ in fine c. ponitur, quia speciale mandatum derogat generali. Mandatum enim seu rescriptum à Principe emanans contra ius commune, derogat ei, etiam non facta ipsius mentione; dummodò eiusmodi derogatio insolita non sit, siue contra Curia stylum, vti constat ex ijs, quæ dixi in c. 1. de constit. in 6. Cum itaque id frequens sit, vt Papa causam alicui specialiter committat, non adiecta clausulâ derogatoriâ iuris communis, cognoscendam, ac terminandam remoto appellationis remedio, ideò, si ponamus, per indultum illud Apostolicum Titio substantialiter nihil concessum fuisse, nisi quod iure communi competeat, sequitur, huic indulto per speciale subsequens mandatum seu rescriptum derogatum fuisse.

Altera est responsio Hostiens. in summa tit. de rescriptis, §. sed potest distingui, quam reprobat Gl. hîc ver. vt liberè, sed defendit Ant. de Butrio n. 10. Indultum quodlibet, siue priuilegium, si fieri possit, ita explicare conuenit, vt aliquid vltra ius commune, seu quod communi iure concessum non est, tribuat, vti apertè habetur in cit. c. in his; quando itaque in casu huius c. priuilegium Titio concessum fuit, vt ei liberè appellare liceat, explicare debemus, indultum fuisse, vt modis etiam ijs, quibus alioquin communi considerato iure integrum non est, appellare possit; dummodò concessio absurda & insolita non sit; videl. vt non tantum bis, sed sæpius in eadem causa; & non tantum in scripto, sed etiam sine scriptura à

grauamine, aut sententia interlocutoria appellare liceat.

Sed secundum hunc intellectum, difficile est defendere rationem, seu regulam à Pontifice hîc traditam; mandatum speciale derogat generali; Non enim verum videtur, quod priuilegio generali supra, siue vltra ius alicui concessio derogetur per rescriptum seu mandatum speciale, si illius nulla omninò mentio fiat. Idque ostendi potest primò; Quia posterius hoc rescriptum videtur procedere ex ignorantia prius dati priuilegij, iuxta c. 1. de constit. in 6. vbi Papa profiteretur, se talia, quæ facti sunt, seu in facto consistunt, si in iuris corpore non contineantur, probabiliter ignorare. Secundò, Quia non facîle præsumendum est, quod Princeps iuri alteri acquisito per prius indultum, derogare velit; siquidem in Principe inconstantia reprehenditur, & vt ex Baldo refertur consil. 327. *Princeps debet habere vnum calamus & vnam linguam, non plures.* His tamen nihil obstantibus rectè defenditur intellectus ille Hostiensis ex c. dudum 14. de præbend. in 6. vbi habetur, quod secundum canonicas & legitimas sanctiones, per speciem generi derogatur, quamquã de genere in derogante specie mentio nulla fiat. Et ex c. quamuis tibi 38. eod. in 6. vbi habetur, Si Papa alicui generatim concesserit facultatem vacantia beneficia suo nomine conferendi, postea verò alteri beneficium in eadem ecclesia conferat, aut conferri mandet; posterius istud mandatum seu rescriptum executioni mandandum esse; *nam prima generali gratia derogat posterior specialis, licet de illa non fecerit mentionem.*

Ad 1. argum. supra allatum respondetur; Rescriptum speciale iuxta casum huius c. non esse omninò contrarium indulto priori generali; cum eius fructum & utilitatem non penitus tollat, sed aliquatenus tantum diminuat, aut limitet; in alijs sui partibus, aut occurrentibus casibus integrum relinquens. Sed nec voluntas derogandi priuilegio prius generatim concessio deest: cum illud Pontifex eo modo ac conditione concedere

cedere soleat: ut ipsi integrum sit, occurrente aliquo casu, per rescriptum limitare, aut ei derogare, iuxta cit. cap. dudum, §. nos igitur. Quare tamen ponamus, Pontificem ignorare, aut non recordari prius dati priuilegij generalis, hæc tamen ignorantia non est causa postea dati rescripti specialis: quandoquidem etiam eâ sublatâ, probabiliter emanaret. Ad alterum responderetur; Si per prius concessum priuilegium ius in re alteri acquisitum sit, non esse præsumendum, Pontificem posteriore rescripto ei derogare voluisse, nisi exprimat, sicuti postea dicam. At verò si ius in re non acquisitum, sed tantum generalis alicui facultas ad actus publicos seu legitimos, qui nunquam sub Principis dispositione esse desinunt, concessa sit, v. g. appellandi liberè etiam sine scriptura, conferendi beneficia, iudicandi in certo causarum genere; existimandum est, quòd specifica dispositio generali derogat.

4. NOTANDUM III. Mandatum speciale derogat generali. Ita habetur in fine huius c. & consentit reg. 81. ff. *In toto iure generi per speciem derogatur; & illud potissimum videtur, quòd ad speciem directum est.* & reg. 34. in 6. Verum, cum varia sint Principis mandata; Aut enim sunt leges, aut sunt rescripta, eaque vel ad lites, siue iustitiæ, vel rescripta gratiæ, eaque vel meræ gratiæ, seu beneficia; vel propriè & strictè priuilegia, quæ contra ius, seu ut derogatoria iuri, data sunt; aut denique rescripta beneficialia; De his singulis aliquid dicendum, vtrum mandatum speciale deroget generali.

5. Dico autem I. Legi generali derogat lex specialis, siue specialis sequatur, siue præcedat. Quòd lex specialis posterior deroget priori generali, etiâ nulla eius facta mentione, constat ex c. 1. de constit. in 6. Quòd verò lex specialis prius lata, deroget posteriori generali; siue, vt aliis verbis dicam, quòd posterior lex generalis saluam relinquat legem priorem specialem, ab eaque limitetur, tradunt Doctores communiter apud Sanch. lib. 2. de matr. disp. 24. nu. 6. Gl. in cit. reg. 34. in 6. Baldus hinc nu. 12. & 13. Rodriq. tom. 1. reg. 99. q. 59. a. 2. qui affert exemplum. Sit lex

aliqua antiqua, quæ nobilibus eorumque filiis vsus armorum permittat, vt ipsis à Iudicis familia auferri nõ possint; Postea feratur alia lex, quæ generatim vsus armorum prohibeat, non facta mentione, seu derogatione legis anterioris specialis: dicendum, eam non tolli per posteriorem; sed hanc limitari per anteriorem: quia generi per speciem derogatur: siue species antecedit, siue sequatur. Ratio huius doctrinæ est: Cum enim iuri ù correctio odiosa sit, nec sine necessitate introducenda. cum expediat 29. de elect. in 6. ideo, si fieri possit, & mens seu voluntas statuentis non apertè repugnet, ita vtramq; legem accipere debemus, vt posterior generalis anteriorem specialem non corrigat, seu aboleat; sed per eam limitari debeat; cum id frequentissimum sit, vt regula generalis per specialia quædam limitetur. Aliquando tamen apertè ex verbis colligitur, per legem posteriorem, vniuersaliter latam, præsertim si prohibitua sit, omnia tolli, quæ ei contraria sunt; quare tunc locum habet regula, quod qui omnia dicit, nihil excludit, c. solitæ 6. §. vlt. de maior. & obed.

Dico II. Legi generali seu communi contrarium à Principe emanans rescriptum iustitiæ, ei non derogat, sed falsum & obreptitiuū censeri debet. Nam Princeps fons iustitiæ est, ac veluti lex animata, Authent. de Consulibus §. vlt. iun. Gl. ver. legem, collat. 4. Et ideo non decet, vt inde iniuriarum nascatur occasio, vnde iura nascuntur, l. meminerint 6. Cod. vnde vi. Dixi de hac re in cap. quæ in ecclesiarum 7. quæst. 3. dicto 1. de constitutione.

Dico III. Legi generali haud dubiè derogatur per priuilegium strictè acceptum, teste Abb. hinc num. 8. Petro Rebuffo de rescript. & liter. regis in præfat. num. 72. & sumitur ex l. rescripta, Cod. de precibus Imperatori offerendis. Nam hæc est ratio priuilegij, quòd sit à Principe seu Magistratu concessa gratia, seu indulgentia, aduersus ius commune seu ordinarium, prout tradit idem Abb. in c. olim, num. vltim. de verb. signif. & dogui in Theolog. moral. lib. 1. tract. 4. cap. 23. num. 5. vbi videre licet, priuilegium interdum
I
latius

latius accipi, vt duas species complectatur, quia aliud est priuilegium contra ius, seu communem legem: aliud verò præter ius, seu vltra ius, v. g. potestas absoluendi, dispensandi, ex liberalitate Principis concessa alicui, vel aliquibus, quibus iure communi non competit.

8 Dico IV. Priuilegium (latè sumpto vocabulo) generale derogatur ac limitatur per speciale rescriptum, seu aliàs concessum priuilegium. Hoc est præcipuum huius c. intentum: Quare dicunt Doctores, vt videre est apud Anton. hic n. 1. Felin. n. 3. Rebuffum de rescript. & literis regijs in præfat. n. 107. Suarez lib. 8. de legibus. cap. 38. n. 5. & seqq. Azor tom. 1. lib. 5. cap. 22. q. 12. quòd priuilegio generali obstat rescriptum seu priuilegium speciale. Idque vel maximè locum habet, si priuilegium antecessit: Si v. g. alicui immunitas à tributis specialiter concessa sit, non derogabitur eius priuilegio per decretum subsequens, quo omnes tributum pendere iubentur. Non enim censetur Princeps prius concessam priuilegium auferre velle, nisi id exprimat, c. veniens 19. de præscript.

Sin autem rescriptum aut priuilegium posterius datum sit, distinguere oportet, vt supra in not. 2. huius c. Si enim nihil iuris in re acquisiti propriè auferatur, sed duntaxat facultas actuum exercendorum, qui Principis potestati suapte naturà subiacere censentur, per priuilegium limitetur, derogabitur priori generali. At verò si per prius generale alicui concessum priuilegium ius in re acquisitum sit, non censetur Princeps illud notabiliter imminuere velle: sed posterius derogatorium speciale rescriptum siue priuilegium ex prioris ignorantia procedere: eò quòd Princeps rescriptorum omnium, seu concessorum priuilegiorum, propter multitudinem, recordari non possit iuxta c. ex parte 12. de off. deleg. Et sumitur doctrina hæc ex c. quamuis 8. hoc tit. in 6. c. ex tua 9. de filiis presbyter. eamque exemplis declarauit in Theol. moral. lib. 1. tr. 4. c. 23. n. 27. limit. 2.

9 Rescripto generali, siue id iustitiæ sit, si-

ue gratiæ, aut beneficiæ, derogat alterum speciale, prout ex communi docet Rebuff. de rescript. & literis regijs in præfat. n. 103. & sumitur c. pastoralis 28. §. Præterea, verò. Nos autem, de offic. delegati, c. pastoralis, §. quoniam, hoc tit. & supra cit. cap. dudum. Dummodò materia subiecta patiat, vt speciale mandatum seu rescriptum sit veluti limitatio quædam rescripti generalis. Sin autem ambo rescripta ita comparata sint, vt simul, spectatà intentione Principis, consistere non debeant, tunc valet prius rescriptum, posterius autem per ignorantiam, vel obreptitiè emanasse censetur, si de priore nulla in eò mentio fiat, c. 3. hoc tit.

10 **QVAERI** solet: Si Pontifex pro illegitimè nato scribat, vt ipsi canonicatus conferatur in ecclesia, in qua statutum viget, vt nemo illegitimus Canonicus instituat, num literæ valeant, & executioni mandari debeant. Videtur esse affirmandum; Quia tales literæ continent dispensationem in communi iure; cuiusmodi dispensatio Pontifici Rom. permittitur, & non inconsumata est: derogatur itaque iuri communi, consequenter & statuto; cum id nihil diuersum contineat à statuto. Sed contrarium communiter tradunt, nominatim Ant. de Butrio hic n. 13. & seqq. Imola n. 12. Ioan. Andr. in c. 1. de filiis presbyter. in 6. Petr. Rebuff. in praxi benef. p. 1. tit. de differ. rescript. n. 14. Propterea, quòd rescripta ad beneficia, ad excludendam ambientium importunitatem, strictè interpretationis esse debeant, iuxta cit. c. 1. de filiis presbyter. in 6. Arbitror autem, doctrinam hanc intelligendam esse, non si Ecclesiæ statutum mera sit commemoratio, aut propositio communis ecclesiastici canonis; sed si ex propria ratione seu causa editum sit, nimirum ad arcendas dispensationes, tanquam noxias futuras ecclesiæ, in qua statutum viget. Negari enim non potest, quin statutum conforme iuri communi, si propriam rationem, vtilitatem & effectum habere possit, superaddant nouum vinculum seu obligationem: cum nihil obstat, eandem rem pluribus vinculis seu obligationibus subiectam esse ita vt vno sublato, alteram permaneat. Quare in hoc

hoc casu, si statuti nulla mentio fiat, seu clausulam derogatoriam literæ non habeant, obreptitiæ iudicari debent. Et hæc est theoria Anton. cit. loco & Felin. h. c. n. 15.

CAPITVLVM II.

Ex parte Conuentrenſ.

PARAPHRASIS.

Clericus Guilielmus literas impetrauit à Pontifice Alexandro III. ad Episcopum Conuentrenſem, vt si ipsi constaret, Franciscum Beneficiarium de periurio conuictum esse, aut beneficio in perpetuum renúciasse, remoto Francisco beneficium conferret Guilielmo. Franciscus à sententia hac ad Pontificem, & à Romana Sede literas ad Archiepiscopum Cantuariensem reportat, quibus ipsi mandatur, vt præbendam absolutè, & sine causæ cognitione restituat Francisco. Quo intellecto Papa rescribit ad dictum Archiepiscopum, quod non credat, se ita scripsisse ad Episcopum Conuentrenſem; cum secundum stylum Curie addi, vel si non addatur, intelligi debeat conditio, (*si preces veritate nitantur*) Quare mandat Archiepiscopo, vt si in literis scriptum esse reperiat, quod Franciscus absolutè & sine causæ cognitione restitui debeat, nullam insuper in literis mentionem factam prioris rescripti à Guilielmo impetrati ad Episcopum Conuentrenſem, prius latam eiusdem Episcopi sententiam confirmet, & Franciscum ad Sedem Apostolicam cum literis accedere compellat.

SUMMARIVM.

1. In rescripto ad instantiam partis dato semper inest, vel subintelligitur clausula: si preces veritate nitantur.
2. Non est tamen illa substantialis rescripto iustitia, ita vt per se illud reddat irritum, nisi causam definias. Est autem substantialis dispensationibus rescriptis gratia.

3. Eadem clausula necessario in omni rescripto aut mandato Principis, etiam pœnali, & sine clausula iustificatoria promanante subintelligenda est.
4. Rescriptum iustitia, quod est contrarium iuri communi, & stylo Curie, de obreptione & falsitate susceptum est.

NOTANDVM I. In rescripto dato ad instantiam siue petitionem partis, et si non exprimitur, subintelligi tamen clausula debet, *si preces veritate nitantur*. Consentit l. vn. C. de diuers. rescriptis. Quare notat Rebuffus in praxi benefic. p. 1. tit. de rescript. gratiæ & iustitiæ; secundum forum canonicum, clausulam ordinariè apponi solitam, et si non exprimitur, subintelligi debere: sed expiendum esse; Nisi ius, vel stylus Curie, qui pro lege habetur, expressionem clausulæ alicuius tanquam necessariam postulet: tunc enim pertinebit ad formam rescripti; sine forma autem res non subsistit. Quare regula illa, quod *tacitum expresso equiparatur*, seu *taciti & expressi eadem vis est*, limitari debet; nisi expressio requiratur, tanquam forma rei, prout patet etiam in expressione verborum in Sacramentis.

Corollarium. Si Aduersarius, contra quem rescriptum impetratum est, neget, vera esse quæ in eo continentur, probatio impetranti incumbit. Debet autem ea omnia probare, quæ pertinent ad fundandam intentionem seu petitionem suam, siue, sine quibus Princeps petitioni non annuisset, prout hinc Baldus significat n. 7. Felin. n. 27. Idque procedit etiam in beneficialibus: Exempli causa, si aliquis à Pontifice petat sibi ex alterius beneficio, tanquam re ditibus abundante, pensionem assignari, & pars, quæ possidet beneficium, neget abundantem esse, seu opus pensionis sustinere posse, petenti probatio incumbit.

QVÆRUNT Interpretes, vtrum clausula hæc, siue conditio (siue expressa, siue subintellec-ta) sit *sine qua non*, seu substantialis rescripto, ita vt per se irritum censi debeat, si preces veritate non nitantur? Responso est negatiua, vt videre est apud Felin. h. c. n. 6. Bal-